

Elsa Døhlie og Erik Skjeggestad

DIAKONHJEMMET HØGSKOLE | RAPPORT 2010/2

Minoritetsetniske studenters
erfaringer i studiemiljøet på
Diakonhjemmet Høgskole

Denne rapporten er utgitt av

Diakonhjemmet Høgskole

Postboks 184, Vinderen

N-0319 Oslo

<http://www.diakonhjemmet.no>

Rapport: 2/2010

ISBN: 978-82-8048-084-2

ISSN: 1891-2753

Elektronisk distribusjon:

Diakonhjemmet Høgskole

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til rapporten

Nedlasting for privat bruk er tillatt.

Mangfoldiggjøring, videresalg av deler eller hele avhandlingen er ikke tillatt uten avtale med forfatterne eller Kopinor.

Forord

Denne rapporten tar for seg minoritetsetniske studenters opplevelser og erfaringer på Diakonhjemmet høgskole. Minoritetsstudenter er en uensartet gruppe og like forskjellige som majoritetsstudentene. Når vi allikevel har valgt å sette fokus på dem, er det for å få mer innsikt i hvordan de opplever å være studenter på vår høgskole. Vi lurte også på om noen av dem trenger mer assistanse og i hvilken grad den majoritetsetniske delen av høgskolen (både studenter og ansatte) gjør bruk av ressursene i det kulturelle og religiøse mangfoldet som de minoritetsetniske studentene representerer. Hvordan er det å være student på en privat, diakonal og kirkelig forankret høgskole for en student med en annen religiøs bakgrunn? Og ikke minst hva kan vi gjøre for å bedre studiesituasjonen og for å kunne rekruttere flere studenter med minoritetsetnisk bakgrunn inn i vårt utdanningsmiljø?

Prosjektet er gjennomført med midler fra ressursen: *Pedagogisk utviklingsarbeid*, Diakonhjemmet høgskole etter søknad. Erik Skjeggstad har deltatt i fokusgruppeintervjuene og tolkningen av disse.

På grunn av begrenset bevilgning har vi gjennomført den viktigste delen av undersøkelsen, nemlig fokusgruppeintervjuer med minoritetsstudenter. Det er disse erfaringene som presenteres i denne rapporten. Det er deres stemmer som kommer frem og det er deres ulike perspektiver vi ønsker å formidle. Vi vet at det også er andre perspektiver som er gyldige inn i de temaene som omhandles. I prosjektsøknaden var det blant annet planlagt å intervju noen lærere. Det ville kanskje gitt andre perspektiver på temaene. Men dette ble på grunn av begrensede ressurser ikke gjennomført. Vi har heller ikke kunnet gjøre analyse av studieplaner, pensum eller praksis for å se om disse er inkluderende i forhold til et kulturelt og religiøst mangfold og flerkulturell praksis.

Det har vært en spennende og interessant oppgave å snakke med en del av de minoritetsetniske studentene våre. Vi har latt oss imponere av motivasjon, arbeidskapasitet og arbeidsinnsats. Vi har ledd av morsomme episoder studentene har delt med oss, undret oss, og av og til følt oss flauere når de har fortalt om sine erfaringer. Men mest av alt har vi gledet oss over at de deler sine erfaringer med oss, kommer med gode forslag til tiltak og ikke minst at de trives og stort sett er fornøyde i studiemiljøet og med høgskolens tilbud. Takk til alle dere som stilte opp og delte raust og åpent med oss.

Takk til høgskolen som har gitt midler til å utføre dette arbeidet. Takk til lærere som har hjulpet å finne frem til studentene, og takk til kollega Bawa Yamba som har gitt konstruktiv kritikk og gode innspill til rapporten

Vi håper dette er nyttig lesning og at skisserte tiltak kan vurderes.

Diakonhjemmet, april 2010

Elsa Døhlie

Innhold

Sammendrag	4
1 Bakgrunn.....	6
1.1 Norge, et flerkulturelt samfunn - et flerkulturelt studiemiljø i høgere utdanning	7
1.2 Hva vet vi om minoriteters deltakelse i høgere utdanning?	8
1.3 Lite systematisk kunnskap om deltakelse og erfaringer på vår høgskole	9
2 Problemstilling, metode og utvalg	11
2.1 Fokusgruppeintervjuer med minoritetsstudenter fra bachelor utdanningene	11
2.2 Utvalg.....	12
2.3 Organisering og presentasjon av informasjon fra fokusgruppene.....	13
2.4 Noen metodiske refleksjoner	13
2.5 Noen kjennetegn ved de som har deltatt	15
3 Studentenes erfaringer.....	17
3.1 Bevisste valg og god motivasjon	17
3.2 Hvorfor Diakonhjemmet høgskole	18
3.3 Minoritetsetniske erfaringer etterspørres lite	19
3.4 Ulike erfaringer med teoriundervisning og skriftlige arbeider.....	21
3.5 Det tar tid å lære seg regelverk, rutiner og digitale læringsplattformer.	23
3.6 Store krav – ulikt tilbud	24
3.7 Studentmiljøet – flere segregerte miljøer?	26
3.8 Et flerreligiøst studentmiljø i en privat diakonal og kirkelig forankret høgskole?	27
3.9 Etterspør temaer om religiøs tro og spiritualitet i undervisningen	30
3.10 Likverdige tilbud betyr ikke nødvendigvis likt tilbud.....	31
3.11 Hvordan få flere minoritetsetniske studenter til høgskolen	32
4 Hovedfunn fra intervjuene	34
4.1 Utstøting eller ignoranse?	36
4.2 Ubevist usynliggjøring eller bevisst likhetstenkning?.....	37
5 Statlige anbefalinger og andres erfaringer	39
6 Forslag til tiltak	42
Litteratur.....	44
Vedlegg 1	45
Vedlegg 2	47

Sammendrag

Målet med rapporten er å gi et innblikk i hvordan minoritetsetniske studenter ved bachelorutdanningene opplever studiemiljøet på Diakonhjemmet høyskole.

Minoritetsstudenter er en uensartet gruppe og like forskjellige som majoritetsstudentene. Når vi allikevel har valgt å sette fokus på dem, er det for å få mer innsikt i hvordan de opplever å være studenter på vår høyskole, hvordan vi kan bedre studiemiljøet og hvordan vi kan rekruttere flere studenter med minoritetsetnisk bakgrunn. Vi har gjennomført intervjuer i gruppe eller individuelt med minoritetsstudenter fra sosionom-, sykepleie-, vernepleie- og ergoterapi utdanningene.

Hovedinntrykket vi sitter igjen med etter å ha intervjuet denne nokså uensartede gruppen er en opplevelse av at kulturell og religiøs egenart og forskjellighet er usynlig eller gjøres usynlig i våre studiemiljøer. Vi tror ikke dette er bevisst handling eller neglisjering, men heller mangel på bevissthet om og interesse for det nye norske flerkulturelle og flerreligiøse samfunnet og en uklar ide om hva et flerkulturelt studiemiljø innebærer. Det er noe langt mer enn enkeltstudenter og deres individuelle utfordringer. De er få, svært forskjellige og lite synlige.

De minoritetsetniske studentene sto frem som en godt motivert studentgruppe som har gjort bevisste utdanningsvalg. Det er særlig anbefalinger fra tidligere studenter samt at skolen er liten og har et godt rykte som er viktig. Det er bred enighet om at de verdier skolen står for er viktige for studentenes valg.

Det er stor variasjon når det gjelder mestring av teoriundervisning og skriftlige arbeider. Studenter som strever med språk får ulikt tilbud og er i stor grad avhengig av enkelt lærers velvilje og interesse. Gruppearbeid medfører også ekstra belastninger for minoritetsetniske studenter med dårlig språkkunnskaper. De opplever å være belastninger i gruppen. Familie, venner og tidligere arbeidskollegaer er viktige ressurser for å få hjelp og støtte til studiene for disse.

Det flerkulturelle norske samfunnet synes fra minoritetsetniske studenters side å være lite fremme i undervisning, læringsmiljø eller studiemiljø. De oppmuntres i liten grad til å trekke inn sine egne erfaringer i undervisning eller skriftlige arbeider og betraktes i liten grad som relevante erfaringer.

Høgskolens kristne forankrede identitet virker ikke ekskluderende på studenter med annen kulturell eller trosbakgrunn. Likevel kan kategorisering av studenter i forhold til tro, religion og kultur være et problem som oppleves av noen og enkelte eksempler ble nevnt. Studentene viser et uttalt ønske om å jobbe med tro, spiritualitet og åndelighet og fag. Dette er et område de ønsker at høgskolen utvikler i forhold til profesjonsutøvelsen og noe de forventer i forhold til høgskolens verdiforankring.

1 Bakgrunn

Høyere utdanning gjennomføres blant stadig bredere lag av befolkningen. Sammen med økt innvandring betyr dette at studentmassen ved høgere utdanninger blir mer sammensatt enn før. Slik er det også ved vår høgskole. Internasjonalisering og utveksling av studenter gjør også at studentgruppene blir mer variert. Disse forholdene skaper nye utfordringer for både lærerne, organiseringen, læringsmiljøet og studentmiljøet. Hvis ulike studentgrupper skal oppnå et likverdig læringsutbytte og likt gjennomføringsnivå uavhengig av bakgrunn, krever dette strategier og tilrettelegging tilpasset ulike behov i et felleskulturelt studiemiljø. Et slikt studie- og læringsmiljø oppstår ikke av seg selv, men krever en målrettet innsats.

Siden alle studenter også skal arbeide i et samfunn som i stadig større grad påvirkes av internasjonalisering og migrasjon, trenger de også kunnskap om det kulturelle og religiøse mangfoldet som minoritetsgruppene representerer. Kunnskap om det flerkulturelle samfunnet og kompetanse til å jobbe med ulike minoritetsetniske grupper i velferdssamfunnet er nødvendig. Dette er ikke minst viktig i profesjonsstudier hvor studentene i sitt yrke skal kunne yte likverdige offentlige tjenester til alle grupper av brukere. Et velfungerende flerkulturelt studiemiljø vil skape en fruktbar samhandling mellom majoritets- minoritets- og utvekslingsstudenter som kan bli en viktig ressurs og læringsarena for flerkulturell kompetanse både for majoritets- og minoritetsstudentene.

I strategiplanen for Diakonhjemmet høgskole, Stiftelsen og i høgskolens forskningsstrategi fremheves internasjonalisering og flerkultur som et sentralt satsingsområde innenfor tre hovedmål. Fra hovedmålet heter det:

Diakonhjemmet høgskole tilbyr utdanning som er samfunnsmessig relevant og diakonalt forankret, med fokus på profesjonalitet, kontinuerlig kvalitetsutvikling og flerkulturelle utfordringer i praksis (Strategiplan 2009-2012 s 9).

Med basis i målsettingene og en diakonal forankring har utfordringer knyttet til minoriteters likverdige muligheter i utdanningssystemet høy relevans. Diakonhjemmet høgskole har også gjennom sin diakonale tilnærming til omsorgsfagene en særlig forutsetning og ansvar for å være med å utvikle disse fagområdene der religion, spiritualitet og tro står sentralt nettopp for å kunne møte ulike utfordringer i et norsk flerreligiøst samfunn. Dette kan utvikles i samarbeid med ansatte og med studenter med minoritetsetnisk bakgrunn og annen religion og trosgrunnlag. I et flerkulturelt studiemiljø kan religionsdialog, forståelse av ulike religiøse

verdier, ritualer og ulike trosbaserte institusjoner og nettverksressurser innenfor omsorgsfeltet utforskes. Dette er viktig både med tanke på grunnutdanningene, de nye mastergradene innen helse- og sosialfag og rekruttering av vitenskapelig personale og studenter med minoritetsbakgrunn.

1.1 Norge, et flerkulturelt samfunn - et flerkulturelt studiemiljø i høgere utdanning

Antall innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre passerte i løpet av 2008 en halv million i Norge og utgjør 10,6 prosent av befolkningen i landet vårt. Om lag halvparten av disse er innvandrere fra europeiske land, mens resten er i hovedsak fra Asia, Afrika og Sør- og Mellom-Amerika. Sammenliknet med befolkningen som helhet, er det relativt mange unge voksne blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Ved inngangen til 2009 var 41 prosent av alle innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alderen 20-39 år. Den tilsvarende andelen av hele befolkningen i landet var 27 prosent. Det bor innvandrere i alle landets kommuner, men det er klart flest innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Oslo — både relativt og absolutt. Av Oslos befolkning på 575 500 personer var 152 100 innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre, noe som tilsvarer 26 prosent av befolkningen (www.ssb.no/befolkning/).

Den økte innvadringen har naturlig nok også betydd utfordringer for utdanningssystemet, inkludert høgere utdanning. Utfordringen har vært at høgere utdanning bør representere det samme for etniske minoriteter som for den etniske majoriteten det vil si et middel til sosial mobilitet, til å realisere sine evner og ressurser og ikke minst et middel til å ta i bruk hele befolkningens ressurser (NOU 2008: 3).

Studenter med minoritetsbakgrunn representerer et stort potensial når det gjelder rekruttering til blant annet omsorgsykker. Det vil derfor være viktig å rekruttere studenter med minoritetsbakgrunn til våre utdanninger. Også i konkurransen om studentene og arbeidskraften de representerer er minoritetsetniske studenter viktige. Det vil bli en vekst i antall studenter de nærmeste årene. Det anslås at mer enn 30 000 nye vil søke studieplasser hvert år de nærmeste årene. Det er rimelig å anta at minoritetsstudentene vil være en stadig voksende gruppe som søker seg til høgere utdanning, særlig i Oslo området.

1.2 Hva vet vi om minoriteters deltakelse i høyere utdanning?

Å skape inkluderende universiteter og høyskoler der alle har samme muligheter på tross av etnisk bakgrunn, religion, kjønn eller seksuell orientering er et overordnet mål for norsk utdanningspolitikk. Dessverre er ikke alle grupper like godt representert i våre utdanningssystemer. Etniske minoriteter er blant disse gruppene. Selv om dette har endret seg de siste årene er de lavere representert enn majoriteten av befolkningen. Dette gjelder i særlig grad første generasjons innvandrere. I tillegg møter de flere hindringer både i løpet av studiet og i overgangen fra høyere utdanning til arbeidsmarkedet. Samtidig som vi snakker om minoritetsetniske studenter som en gruppe, er dette en gruppe med stort mangfold innad. Variasjonene mellom fag er også store. Andelen av innvandrere er langt større i naturvitenskapelig fag, mens få innvandrere studerer samfunnsvitenskapelige fag.

Når det gjelder unge innvandreres deltakelse i høyere utdanning, nærmer den seg majoritetsgruppens deltakelse, særlig for gruppen norskfødte med innvandrerforeldre, der ca. 1/3 av de som tar videregående skole begynner på høyere utdanning. Første generasjons innvandrere henger noe etter. Jo kortere de har bodd i Norge, jo vanskeligere er det. For denne gruppen henger også jentene noe mer etter enn guttene (SSB 2008, Støren 2005).

I følge Statistisk sentralbyrå hadde universitetene i 2006 8 % studenter med ikke-vestlig bakgrunn, de vitenskapelig høyskolene 4 % og de statlige høyskolene 6 % (SSB 2006). Ser vi på hvilke fagfelt studenter med ikke-vestlig bakgrunn har valgt, finner vi at 6 % har valgt helse-, sosial- og idrettsfag. Universitetet i Oslo har flest studenter med ikke-vestlig bakgrunn og disse utgjør 12 % av det totale studenttallet. De fleste institusjoner lager ikke statistikk over studenter med minoritetsbakgrunn, men dette gjøres på Høgskolen i Oslo. Der utgjorde ikke-vestlige studenter 14 % i studieåret 2006/2007 på bachelorstudiene og 16 % på masterstudiene. De fleste på mastergradsstudiene går på flerkulturelle og internasjonale studier, men de finnes på alle masterstudiene. På sosionomutdanningen var 10 % minoriteter og 13 % på sykepleiestudiet.

Høgskolen i Oslo har også laget statistikk over hvordan karakterene for kullet 2003, som skulle ha fullført studiene 2006, fordeler seg mellom studenter med begge foreldre født utenfor Norden og med foreldre født i Norden. Flere studenter med foreldre fra land utenfor Norden strøkk, og gjennomsnittskarakteren for disse var D, mens det for studenter med foreldre fra Norden var C. 61 % av studentene med foreldre fra Norden fullførte på normert tid (3år),

mens det tilsvarende tall for de andre var 44 %. Studenter med foreldre fra Norden fullfører også studiene oftere enn de andre og andelen er henholdsvis 65 % mot 46 %. (NOU 2008:3). Det finnes ikke nasjonal statistikk på dette området.

Studier viser imidlertid at ungdom som fullfører videregående opplæring har gode sjanser for å lykkes i høyere utdanning (Fekjær, 2007). Etniske minoriteter møter også større utfordringer i overgangen fra studier til jobbmarkedet. Risikoen for arbeidsledighet er mye større for studenter med ikke-vestlig bakgrunn enn andre viser NIFU-Steps kandidatundersøkelse fra 2002 (Støren i SSB 2005).

Det kan altså se ut til at det både er utfordringer når det gjelder rekruttering, gjennomføring samt overgangen fra studier til arbeidslivet når det gjelder minoritetsetniske studenter.

1.3 Lite systematisk kunnskap om deltakelse og erfaringer på vår høyskole

Et flerkulturelt studiemiljø krever representasjon fra minoritetsetniske studenter. Det er lite systematisk kunnskap om representasjonen av minoriteter og hvordan de mestrer og yter i vårt studiemiljø. Når det gjelder antall studenter med minoritetsbakgrunn, har vi ikke annen registrering enn på nasjonalitet. I 2009 hadde vi på hele høyskolen 50 studenter registrert med utenlandsk statsborgerskap, de aller fleste fra Europa.

Når det gjelder utveksling av studenter, er det fremdeles slik at vi sender langt flere studenter ut av landet enn vi tar inn. De utenlandske studentene er også stort sett bare ett semester ved høyskolen. I 2009 hadde vi til sammen 20 utvekslingsstudenter inn og ut fra høyskolen under kvoteprogrammet. Disse tallene har økt de siste årene.

Av ca. 2200 studenter har vi ingen systematisk kunnskap om hvor mange som har minoritetsetnisk bakgrunn, enten de er innvandrere selv eller født i Norge av foreldre med innvandringsbakgrunn. En slik type registrering er ikke vanlig i høyskolesystemene. Derfor kan vi heller ikke si noe om hvordan denne deltakelsen eventuelt har endret seg over tid. Vi vet også lite om hvordan de har det i studiemiljøet og om det er spesielle utfordrende forhold for denne studentgruppen, hvordan de presterer og eventuell stryk eller frafall. Det vil kanskje heller ikke være verken ønskelig eller hensiktsmessig å ha en slik statistikk ved en mindre høyskole som vår. Men erfaringer blant lærere er at noen strever med språk og med skriftlige arbeidsoppgaver og dårligere karakterer.

Vi vet heller ikke noe systematisk om hvor mange studenter vi har med annen religion og hvordan studenter med annen religiøs og kulturell bakgrunn finner seg til rette på en privat kirkelig basert høgskole. Og ikke minst ønsker vi å vite hva de trives med og hva de opplever som positivt i vårt studiemiljø.

2 Problemstilling, metode og utvalg

Hovedspørsmålet som belyses i denne undersøkelsen er derfor: *hvordan opplever minoritetsstudenter studiemiljøet på Diakonhjemmet høyskole?*

Vi har valgt å definere studiemiljøet vidt og åpent der både rammer, organisering og innhold i studiene har fått plass, samt relasjon til andre studenter og lærere. Vi har også vært opptatt av hvilket forhold minoritetsstudentene har til skolens verdigrunnlag og kristne ståsted.

Hovedområder som ble berørt i samtale med studentene var: (se vedlagt intervju skjema)

1. Rekruttering, motivasjon hos studentene
2. Læringsmiljø
  - studentmiljø (majoritet-minoritet), fysisk miljø,
  - forhold til høyskolens verdigrunnlag og tro,
  - forhold til lærere og medstudenter
  - teoriundervisning, eksamen, skriftlig arbeider
  - forhold til regelverk, systemer og organisering, studieforløp,
  - ferdighetstrening, praksis,
  - veiledning og støtte
3. Bruk av egne erfaringer i utdanningen og i lærings- og studiemiljøet
4. Forslag til tiltak og ideutveksling for å skape et bedre flerkulturelt studiemiljø
(etter erfaring fra tilsvarende undersøkelse på HiO)

Selv om studieforløp, organisering og faglig innhold er forskjellig på de ulike bachelorutdanningene, har områdene vi har spurt om vært omtrent det samme på alle utdanningene. Det er likevel enkelte forskjeller som kommer fram av vårt materiale. Dette vil vi komme tilbake til i presentasjonen

2.1 Fokusgruppeintervjuer med minoritetsstudenter fra bachelorutdanningene

Vi har valgt fokusgruppeintervjuer som vår metodiske tilnærming. Fokusgrupper er godt egnet til å utforske temaer hvor en har lite systematisk kunnskap fra før, slik det var i vårt

tilfelle. Gjennom fokusgrupper får studentene mulighet til belyse bredde og variasjon, likheter og forskjeller i sine erfaringer og opplevelser. Vi ønsket også å benytte oss av effekten av gruppedeltakelse slik at de ville kunne hjelpe hverandre å assosiere på temaene vi tok opp. Vi opplevde at dette fungerte svært bra ved at de assosierte og utdypet enkelte av temaene som andre tok opp. (Krueger,1988).

Det har vært en utfordring å få studentene til å møte til fokusgruppene. Vi bestemte fort å holde intervjuene i en ”lang lunsj” slik at studentene ikke trengte å komme ens ærend til skolen for å la seg intervju. Deltakelsen var selvfølgelig frivillig.

Vi gjorde også lydopptak av intervjuene, etter samtykke fra studentene. Og som i tidligere erfart opplevde vi at enkelte studenter fortalte om erfaringer og episoder etter lydbåndet ble slått av. Noen av disse erfaringene har vi imidlertid fått lov til å formidle. Opptakene er ikke fullt ut transkribert. En stor del av materialet er skrevet ut og vi lyttet til opptakene mange ganger underveis i arbeidsprosessen.

2.2 Utvalg

For å sikre oss nok deltakelse og for å få så bredt erfaringsgrunnlag som mulig, har vi arrangert fokusgrupper for minoritetsetniske studenter fra alle bachelorutdanningene både i Oslo og Rogaland. Disse er: sosialt arbeid, sykepleie, vernepleie og ergoterapi med til sammen ca. 1400 studenter totalt sett i 2010. Vi har i denne sammenhengen definert minoritetsetniske studenter som født av foreldre med utenlandsk opprinnelse utenfor Europa (www.ssb.no/innvandring/), enten de er født i Norge eller annet land og innvandret til Norge. På den måten ønsket vi å få tak i både de som er født og oppvokst i Norge med innvandrerforeldre og de som har innvandret selv.

Det har også vært en stor utfordring å finne fram til studenter som vi definerer som minoritetsetniske. Med hjelp fra klasselister, studentbilder, lærere og studiekonsulenters kunnskap har vi søkt oss frem til de studentene som vi mener fyller våre kriterier. På en liten høgstskole er det relativt god kjennskap til studentgruppen. Men vi kan likevel ikke være sikre på at vi har tolket underlaget for utvalget riktig. Personer kan ha falt utenfor. Vi ser imidlertid at de studentene vi har intervjuet har fylt våre kriterier. I tillegg har vi et par studenter fra europeiske land, men med kort botid i Norge.

Vi har heller ikke invitert alle studentene som vi mente å ha identifisert. Vi plukket ut kull hvor det er en viss representasjon av minoritetsetniske studenter slik at vi kunne invitere 3-5

studenter til fokusgruppene. Vi vet derfor ikke om det erfares annerledes å være minoritetsstudent i et kull hvor hun eller han er den eneste eller en av veldig få. Den gruppen vi har intervjuet er ikke et representativt utvalg av en definert populasjon på høgskolen. Men de representerer alle utdanningene og fra de fleste av årskullene. På denne måten representerer de bredde og innsikt i temaene vi ønsket å utforske.

Studentene fikk tilsendt en invitasjon på sin skole-epost (se vedlegg invitasjonsbrev).

Intervjuene ble gjort fra november 2009 til begynnelsen av januar 2010.

Det ble sendt invitasjon til 38 studenter. Det er holdt til sammen 4 fokusgrupper med 23 deltakere og 4 intervjuer med enkeltpersoner. Vi har ikke gjort noe nærmere for å finne ut hvorfor en del studenter ikke møtte til fokusgruppene. Men vi erfarte at det var langt lettere å få deltakere fra avdeling for sosialt arbeid til å delta, sannsynligvis fordi våre navn var bedre kjent blant disse studentene. I Rogaland fikk vi hjelp av studielederne på vernepleie og ergoterapi til både å plukke ut studenter og uformelt invitere noen av dem til å komme til intervju. Vi hadde en dag i Rogaland hvor vi gjennomførte intervju.

11 av studentene som fikk invitasjon møtte ikke opp. Det største frafallet var av 1.-års studenter på sykepleieutdanningen. Disse studentene har ikke vært studenter mer enn ca. ½ år og har derfor begrensede erfaringer. Det er imidlertid færrest studenter fra sykepleieutdanningen i materialet. Dette har sammenheng med flere forhold. For det første er studentene mye ute i praksis og ikke så lette å nå, og på noen kull er det svært få med minoritetsbakgrunn.

2.3 Organisering og presentasjon av informasjon fra fokusgruppene

Vi har valgt å presentere alle temaene fra intervjuguiden og som ble berørt i intervjuene.

Presentasjonen følger intervjuguiden. Vi har tatt med eksempler på svar og samtaler som viser hovedtendenser i de temaene som omtales. Men vi ønsker også å vise variasjon og ytterpunkter i erfaringer og opplevelser som studentene hadde. På denne måten håper vi å få frem noe av dynamikken og mangfoldet i materialet. Anonymitet har vært viktig for oss.

Derfor brytes i hovedsak ikke noen av gruppene eller svarene ned til de ulike utdanningene.

2.4 Noen metodiske refleksjoner

Det tematiske innholdet i fokusgruppene kunne omfattet langt flere temaer enn de vi valgte.

Det har vært relativt lite fokus på erfaringer fra praksis som studentene har hatt og hvilke erfaringer de gjorde seg der. Praksiserfaringer har naturlig nok kommet fram hos

sykepleiestudentene, blant annet fordi de har praksis gjennom hele studietiden og at halvparten av studietiden oppholder de seg i praksisfeltet.

Vi har hatt mye fokus på studentenes egne erfaringer og disse erfaringenes 'legitimitet' i undervisningen. Vi har i liten grad hatt fokus på pensum og teoriundervisningens relevans i forhold til dette, og i hvilken grad studieplaner og litteratur som brukes avspeiler en etno- eller eurosentrisk dominans og om temaer knyttet til andre kulturer er tilstrekkelig dekket.

Vi opplevde åpne og ivrige studenter som gjerne ville fortelle om sine erfaringer. Men som tidligere nevnt ble enkelt episoder først presentert til oss etter at lydopptakeren var slått av. Enkelte delte også erfaringene sine med oss etter at de andre i fokusgruppen hadde gått slik at de fikk være alene. Vi opplevde stor grad av høflighet og velvilje fra studentene, med relativt få kritiske kommentarer. Om dette vil si at de opplever at de har få forhold å kritisere eller om det er uttrykk for beskjedenhet og høflighet, er ikke alltid like godt å si. Erfaringene fra avskrudd lydopptaker kan indikere at noe ønsket de ikke å si offentlig. Våre forsikringer om anonymisering av svar var også viktig for enkelte av deltakerne.

Det at vi selv var lærere på skolen kan ha virket hemmende for deltakerne for å komme frem med erfaringer som var vanskelige eller som kunne inneholde kritikk mot lærere. Samtidig opplevde vi at våre egne erfaringer fra studiemiljøet også hjalp studentene til å bli mer spesifikke og detaljerte.

Stemningen var svært god under alle intervjuene. Studentene lyttet til hverandre og de kommenterte at det hadde vært nyttig og interessant for dem også å høre på hverandres erfaringer. Flere sa at de syntes det var veldig godt å få tid og ro til å snakke om de forholdene som vi gjorde. Enkelte har også i ettertid gitt oss positiv tilbakemelding på å delta i fokusgruppene.

Individuelle intervjuer ble gjort når bare en av flere inviterte møtte frem. Dette ga selvfølgelig en større nærhet og fortrolighet i intervjusituasjonen og fordi vi allerede hadde hatt flere fokusgrupper, kunne vi bruke svar og temaer fra disse for å få informanten til å assosiere i intervjuene.

I forkant av fokusgruppene lurte vi på om studentene ville reagere på å bli samlet som minoritetsetniske studenter når variasjonen mellom dem var så stor. Så langt vi kunne erfare

virket det ikke slik. Et par sa imidlertid at de hadde stusset litt da de ble invitert til fokusgruppen. Men i etterkant var de fornøyde med å kunne formidle sine erfaringer.

2.5 Noen kjennetegn ved de som har deltatt

For å sikre anonymitet for studentene vil vi ikke gjengi kullene studentene kommer fra. Men når det gjelder studiested Oslo, har vi deltakere fra alle tre studieårene både på sosialt arbeid og sykepleie, men færre fra sykepleie, som tidligere nevnt. På studiested Rogaland var det vanskeligere å få fra ulike kull pga færre studenter og færre minoritetsstudenter.

17 av 23 studentene fylte ut et kort skjema med noen bakgrunnsforhold etter de hadde deltatt i gruppene. Noen studenter hadde dessverre ikke tid til dette fordi de skulle på undervisning.(vedlegg)

Kjønn: 5 menn og 12 kvinner

Familiens hjemland: Asia, sør Amerika, Afrika og øst Europa uten å gå inn på hvert enkelt land.

Botid i Norge:

under 6 år:	2
6-12 år:	5
mer enn 13 år:	7
født i Norge:	3

Skolebakgrunn: Det er stor variasjon når det gjelder skolebakgrunn. Halvparten har videregående skole fra Norge og de som er født i Norge har all skolegang i Norge. De andre har enten lang skolegang fra eget land, også på høyere nivå og/eller kompenserende utdanning og praksis

Yrkeserfaring: Det er kun 3 i utvalget som ikke har relevant yrkeserfaring fra Norge. Det er rimelig å anta at dette har sammenheng med deltidsstudier på sosionomutdanningen som krever relevant praksis og at studentene er i relevant jobb. Mange av dem vi intervjuet var også godt voksne og hadde relativt lang arbeidserfaring i Norge før de begynte på utdanningen.

Religion: Vi valgte ikke å spørre eksplisitt om religiøs bakgrunn. Men vi vet fra fokusgruppeintervjuene at vi har studenter som er kristne, bahaier, hinduer, agnostikere og muslimer.

3 Studentenes erfaringer

3.1 Bevisste valg og god motivasjon

Alle studentene ga uttrykk for at de hadde et bevisst forhold til valg av studium og at ønsket om høyere utdanning var høyt prioritert. Som vi har sett av bakgrunnsforholdene, har mange lang arbeidserfaring og kanskje derfor et ønske om utdanning med den kompetanse og de utfordringer og muligheter dette gir. Mange sa at de hørte og lærte om utdanningene på arbeidsplassen. Noen hadde erfart å ikke få jobbene de søkte på nettopp fordi de manglet den formelle utdanningen. Alle ga uttrykk for at de var glade og tilfredse med de valgene de hadde gjort, enten de hadde valgt vernepleie, sykepleie, sosialt arbeid eller ergoterapi.

Uttalelser som:

- *jeg ønsker å hjelpe mennesker*
- *har alltid hatt lyst til å jobbe i helsevesenet*
- *kan være med å lindre smerte*
- *vil gjerne jobbe med eldre*

bekrefter dette. På den måten er det liten grunn til å tro at de skiller seg ut fra studentgruppen for øvrig. Et par nevner også at motivasjonen til høyere utdanning er sterk fordi de ser det som den beste muligheten til å bli godt integrert i det norske samfunnet.

Flere kvinner nevner også at de er modeller for sine barn slik at de også kan få lyst til å ta høyere utdanning.

- *Når vi som mødre leser leker og tar utdanning, vil barna ta etter oss.*

Noen sier at de kan tenke seg å bruke utdanningen til å jobbe med mennesker fra eget opprinnelsesland som for eksempel flyktningsarbeid eller arbeid med ulike minoritetsgrupper.

- *Vil jobbe med mine egne*
- *Jeg har sett og hørt mye, søkte for å få den formelle utdanningen og ivareta brukerne*
- *Etter jeg kom på høgskolen har jeg fått mer lyst til å jobbe med minoritetsetniske, gjennom det jeg har lært i faget.*

En kvotestudent ønsker å vende hjem etter endt utdanning. Hun vil bruke utdanningen som et grunnlag for å utvikle tilsvarende utdanning i hjemlandet sitt.

3.2 Hvorfor Diakonhjemmet høgskole?

Når det gjelder valg av høgskole, ser det også ut til at minoritetsstudentene ligner majoritetene. Deltidsstudentene fra sosialt arbeid sier stort sett at Diakonhjemmet var det eneste alternativ med deltidsstudium. For både heltids- og deltidsstudentene var det etter anbefalinger fra tidligere kollegaer og andre studenter de kjente. Skolens verdigrunnlag, gode rykte og størrelse var gjennomgående temaer.

- *To kollegaer reklamerte veldig*
- *Var innom og synes det var så rolig og hyggelig her*
- *Kjente sa at det ikke var så mange studenter og så mye festing her*
- *Viktig at det er deltidsstudium for meg*
- *Hadde hørt at det var et godt miljø*
- *Likte hva skolen står for at dere er opptatt av læring, prosess og arbeidskrav*

Sykepleierstudentene sa at de ønsket skolen fordi den hadde godt rykte på faglig nivå.

- *Vet at det er høyt faglig nivå her*
- *Ville inn på den beste skolen*

I Rogaland var begrunnelsen hos et par at skolen lå i nærmiljøet, at det ikke var andre valg i nærmiljøet og at det var kombinerbart med hjem og familie. Andre hadde flyttet til Sandnes og uttrykte klarere at de ønsket valgte utdanning.

Enkelte trekker også frem at de synes det var tiltalende å gå på en liten skole som er oversiktlig og uten for stort studiemiljø.

- *måtte finne en skole hvor det ikke var så mange studenter*

- *måtte gjøre meg synlig*

Noen sier også helt eksplisitt at verdigrunnlaget til høgskolen av betydning.

- *Jeg synes verdiene til skolen var viktige*
- *visste ikke hvor kristelig det var, og likte verdiene*

Selv om skolens verdigrunnlag ikke ble trukket aktivt frem i samtalen av så mange, opplevde vi allikevel stor grad av enighet hos alle at dette var viktig for dem.

3.3 Minoritetsetniske erfaringer etterspørres lite

Med studenter fra mange land, ulik kulturell og religiøs bakgrunn ville vi gjerne vite mer om i hvilken grad lærere og medstudenter etterspør minoritetsstudentenes erfaringer. For oss var det viktig å vite noe om utdanningene nyttiggjør seg noe av det kulturelle, religiøse og erfaringsmessige mangfoldet som finnes blant minoritetsstudentene. Var det slik at disse studentenes bakgrunn kunne benyttes og stimulere undervisningen? Kunne de brukes på områder der kultur og religion er viktig mht å forstå forskjeller i brukergrupper? Og ikke minst er studentene ressurser når det gjelder å lære kommunikasjon og møte med de flerkulturelle miljøene i brukergruppen av helse- og sosialtjenester? For oss var det rett og slett et spørsmål om studentenes egen bakgrunn og erfaringer ble en ressurs eller en hemsko i forhold til kunnskap, holdninger og ferdighetstrening.

Det som kanskje undret oss mest når vi tok opp dette temaet i fokusgruppene, var at det virket som om studentene selv i liten grad hadde vært opptatt av dette. Men ettersom vi arbeidet oss inn i temaet opplevde vi at de fleste studentene fikk en større bevissthet om at de hadde noe å bidra med på dette området.

Det ser ut til at det varierer noe på de forskjellige utdanningene ut fra de vi snakket med.

I sosionomutdanningen har studentene et emne som heter arbeid med etniske minoriteter. Dette synes studentene var veldig spennende og interessant for dem og de var svært fornøyde med både undervisningens innhold og lærerne som underviste. De kjente seg igjen i faget og de synes de lærte om forhold som kunne ta bort en del fordommer mot minoriteter. Flere sa også at dette var nyttig kunnskap som de kunne ta med seg i samtaler og diskusjoner utenfor skolen og selve faget. Også i fagene individuelt arbeid og gruppearbeid med klienter sa flere at de for eksempel i rollespill kunne ta opp minoritetsspørsmål knyttet til kommunikasjon,

fortolkning og fordommer. De satte stor pris på dette og syntes var viktig både for seg selv og sine medstudenter.

For øvrig syntes de ikke at det var noen situasjoner hvor egen kulturell identitet og erfaringer ble fremhevet, sett eller brukt i særlig grad.

På de andre bachelorutdanningene hadde studentene ingen eksempler hvor de følte at egne kulturelle erfaringer var brukt. Sykepleiestudentene synes de hadde lite undervisning i temaet etniske minoriteter. En av dem sa:

- *Vi har ingen ting om innvandrere, det er rart at det er så lite når vi skal bli helsearbeidere. For eksempel er det store helseforskjeller og forskjeller på type sykdommer. Vi har ikke noe i praksis heller - praksis er jo bare på vestkanten og her treffer vi få eller ingen og alle lærerne er akkurat det samme. Ville nok vært annerledes hvis vi hadde vært på Ullevål eller Aker.*

En annen student fra en annen avdeling sa at hun kjente mye av det hun lærte i teori fra praksis i sin egen kultur og fra sitt eget hjemland, særlig når det gjaldt å forstå og arbeide med eldre. Fra sin egen kultur var hun vant til å ta vare på de eldre i slekten og det var fint å få mer teori knyttet til erfaringene sine. Dette var fint for henne selv, men hennes egne erfaringer, som kunne være gode eksempler, ble ikke etterspurt.

- *Vi hadde et kasus i kommunikasjon hvor vi skulle informere en som ikke kunne norsk uten at våre erfaringer ble brukt spesielt her.*

Flere sier de har savnet å kunne bruke erfaringene sine:

- *må smøre seg med tålmodighet, får kanskje bruk for dem en gang*
- *Kan føle at vi har lite å komme med fordi erfaringene er annerledes. Blir tilbaketrasket, skaper isolasjon og ensomhet - kanskje ikke privat eller personlig men ensom med sine erfaringer*
- *Når ingen vil høre, blir jeg ensom med egne tanker – når ingen forstår din egen kultur. Jeg begynner å akseptere det nå*

Alle ønsker å bli dratt mer inn i undervisningen, mer kultursensitivitet, kommunikasjon og mer minoritetsfaglige spørsmål. Samtidig nevnte en at hun ikke ønsket å være annerledes eller

stikke seg ut. Denne kommentaren utfordrer imidlertid vår forståelse og det rommet vi skaper for å relatere til egne erfaringer og hvilke type erfaringer som vi anser for relevante og gyldige i vår kontekst.

En sier imidlertid:

- *Det er rom for å ta opp mine erfaringer som minoritetsetnisk. Det er et samspill med lærerne og jeg pleier å gjøre det.*

Når vi spurte om i hvilken grad medstudenter var opptatt av minoritetsetniske studenters bakgrunn og erfaringer fikk vi varierte svar. Hovedinntrykket er allikevel at minoritetserfaringer ikke er høyt på agendaen blant studentene heller.

- *Synes medstudenter vet lite og stiller "fordomsfulle spørsmål", men viktig at de gjør det.*
- *Mye av "sånn gjør vi det i Norge" holdning. Men ingen er rasistiske.*
- *Ingen er rasister eller direkte avvisende men kanskje ignorante?*
- *De andre studentene vet lite om å komme fra annen kultur og da kan de stille dumme spørsmål. Blir lett sur når de har fordommer, men positivt at de spør også*

Andre studenter sier:

- *Jeg snakker med medstudenter om det vi lærer og de er nysgjerrige på mine erfaringer*
- *Når det står noe om landet mitt i avisen eller media, da spør de og det er fint. Hvis det er noe negativt, synes jeg det er ubehagelig.*
- *Mange av studentene her kommer fra andre deler av landet, har ikke gått sammen med innvandrere før.. de er forsiktige*

3.4 Ulike erfaringer med teoriundervisning og skriftlige arbeider

Våre studenter har variert bakgrunn også når det gjelder botid i Norge og eksamen fra norsk utdanningssystem. Variasjonen i skolebakgrunn fra norsk utdanningssystem og kunnskap om det norske språket avspeiler seg også i samtalen om de mer faglige spørsmålene og hvordan de opplever utfordringene på dette området.

- *Har gått på norsk skole og har ingen problemer*

- *Vi som har gått på norsk skole har det mye lettere*

Alle studentene er i all hovedsak fornøyd med undervisningen til lærerne. Mange skryter av gode forelesninger og flinke lærere. De klarer å følge med, selv om noen sier at de har problemer med å forstå begreper og mer teoretiske og faglige resonnementer knyttet til den norske konteksten. Et godt eksempel er en student som sa at hun hadde brukt nesten tre år for å forstå begrepet *brukermedvirkning*, et begrep som har røtter i demokrati og rettighetstenkning i forhold til velferdsgoder og helt fremmed i hennes kulturelle kontekst. En sier at både powerpoint og notater fra forelesningene fra lærere gjør det langt lettere å følge med. Alle sier at det er blitt lettere etter hvert når de kommer lenger ut i utdanningsforløpet.

Men for dem som kun har bodd i Norge noen år er nok læringskurven veldig bratt med en stor egeninnsats.

Og det er selvfølgelig også noen kritiske røster her:

- *Veldig vanskelig å forstå nynorsk – anstrengende – vanskelig å lese også*
- *For noen av lærerne virker det som det er veldig lenge siden de har vært ute i praksis. De maser om alt som er viktig og skjønner ikke hvordan tempoet er. Det har endret seg. Det er alltid hyggelig med unge lærere. De vet mer om hvordan det er*

Når det gjelder skriftlige arbeider derimot, sier de aller fleste studentene at de strever med dette, og det gjelder både språk, form og innhold. Vi vet at mange studenter strever med å tilegne seg en mer akademisk skriveform og å behandle fagene skriftlig enten de er majoritet eller minoritet. Men med språkproblemer og liten erfaring i norsk skriftlighet i tillegg, er det rimelig at skriftlige oppgaver kan være en svært utfordrende del av studiet. I denne forbindelse er det særlig arbeidskrav og skriftlige eksamensoppgaver som trekkes frem. Mange nevner også at gruppearbeid er svært krevende, særlig fordi de ønsker å delta og bidra i arbeidet på lik linje med majoritetsstudentene.

- *Gruppearbeid – jobbing i gruppene er svært utfordrende og lærerikt. Jeg har ambisjoner om å bidra inn i gruppen på lik linje med de andre. Jeg må jobbe ekstra mye for å "tilfredsstille" medstudentene – og bli regnet med.*

- *Norgestesten er ikke bra nok for å klare seg her.¹ Skulle ønske vi kunne bruke mer engelsk både i litteratur og når vi skriver oppgaver*
- *Jeg lærer ikke dette på mitt eget språk, da blir det verre å skrive på et annet språk*
- *Jeg har ikke lært å skrive på mitt eget morsmål og strever med å skrive på norsk*
- *Strever med å skrive akademisk. Gikk ut fra skolen for 15 år siden.*
- *Strever når vi ikke har norsk som morsmål i bunn*

Mange av studentene sier også at de trenger mer hjelp men at de søker hjelpen langt utenfor skolesystemet.

- *Når jeg skriver arbeidskrav må en annen gå gjennom det for meg.*
- *Jeg bruker kollegaer fra det gamle arbeidsstedet mitt for å få hjelp og vite om jeg forstår*
- *Jeg hadde ikke klart meg uten mannen min som er norsk. Det blir mye på han også*

Mange studenter strever med skriftlige oppgaver og ber om hjelp og veiledning både til å forstå fagstoffet, hvordan de skal løse oppgavene og bruk av norsk i fagspråk. For noen er det lenge siden de gikk på skolen. Å lære seg til å behandle teori og fagstoff skriftlig og ikke minst anvende det i forhold til konkrete situasjoner, er en utfordring for mange høgskolestudenter enten de er minoritet eller majoritet. Dette blir allikevel vanskeligere for de minoritetsstudentene som har mindre kunnskap om og erfaring i bruk av det norske språket og mindre skolegang fra Norge. Et par nevner at de har fått ekstra hjelp fra læreren sin på de første skriftlige oppgavene og at de lærte mye av det.

3.5 Det tar tid å lære seg regelverk, rutiner og digitale læringsplattformer.

Moderne utdanningsinstitusjoner og fremveksten av ny teknologi kan også gi utfordringer for studentene når det gjelder å følge regler og rutiner. Det er viktig å holde seg orientert om tidsfrister og regelverk for å mestre studiesituasjonen. Høgskolen bruker *It's learning* som læringsplattform for studenter og lærere og til kommunikasjon og samhandling med studentene.

---

¹ Norsk språkttest for godkjenning til Universitet og høgskole

Selv om dette er et relativt enkelt pedagogisk verktøy kreves IT-kunnskap og tilgang til maskin og internett.

Våre studenter rapporterer heller ikke om spesielle problemer ved bruk av læringsplattformen. Men de understreker at det tar tid å mestre dette verktøyet og at det var svært mye å sette seg inn i ved start. De opplever også at de håndterer regler og rutiner etter hvert.

Flere sier at de har merket seg hvem i studentgruppen som er mest 'regel-og-rutine-smarte' og søker hjelp hos dem. De sier også at de opplever liten forskjell mellom minoritetsetniske og norsketniske når det gjelder å forholde seg til alle disse reglene og rutinene. Noen sier at de har fått ekstra hjelp fra skolen, blant annet fra studiekonsulent.

Flere studenter nevnte imidlertid at de strevde med å organisere sin egen studietid og konsentrere seg om lesing. De sa at det var mange år siden de hadde studert. Flere med familier og barn sa at det falt mange arbeidsoppgaver på dem i tillegg til studiene som krever både konsentrasjon og effektivitet.

3.6 Store krav - ulikt tilbud

Vi har allerede skrevet litt om hvor studentene søker veiledning og støtte når det gjelder hjelp til skriftlige arbeider. I samtalen om hvem studentene får veiledning og støtte av, er det naturlig nok lærerne og medstudentene som er sentrale. Noen nevner også studiekonsulentene som viktige støttespillere. De fleste sier at det er mulig å få hjelp når de selv ber om det, mens et par sier at de har opplevd å ha blitt avvist. Vi opplevde i fokusgruppene at det også er variasjon blant studentene om hvor pågående de er for å be om hjelp.

Høyest på studentenes ønskeliste står mer hjelp og tilbakemelding på skriftlige arbeider. Og som vi har skrevet tidligere, er det nok stor variasjon i hvor mye hjelp og sikkert også ekstra hjelp studentene får. På den måten kan nok tilbudene oppleves nokså ulikt og kanskje også urettferdig, avhengig av enkeltlæreres interesse, kapasitet og engasjement for studentene.

- *Har ikke brukt kullansvarlig eller veileder. Skrev på et refleksjonsnotat at jeg trengte veileder, men det kom ikke noe ut av det*
- *Savner skriftlig tilbakemeldinger*
- *Savnet veileder på skolen. Fikk beskjed om å bruke kollokviegruppa*

- *Savner ekstra hjelp på skolen. Lærerne forventer samme nivå, men vi trenger ekstra hjelp*
- *Jeg har ikke spurt om noe hjelp*
- *Jeg har aldri henvendt meg til en uten å få svar. Det krever at vi våger ... og maser*
- *Lett å få kontakt med lærerne - de er omsorgsfulle*
- *Sender til veilederen min som ser på innholdet og på grammatikken etterpå. Kan alltid snakke med veilederen min. Hun aksepterer det, hun er veldig positiv. Hun ser på detaljer og forklarer på en god måte*

Noen lærere har engasjert seg mer i enkelte minoritetsstudenters utfordringer. Dette har studentene satt svært stor pris på og har hindret dem i å "gi opp" eller slutte, som de sier selv. Det var to tilfeller som ble trukket frem av to studenter som begge hadde fått mye støtte fra to forskjellige lærere.

I all hovedsak sier studentene at de får hjelp og støtte til oppgavene de gjennomfører av medstudenter. Det kan være kollokviegruppen, læringsgruppen, pbl-gruppen eller praksisgruppen alt etter hvordan gruppene er organisert på de ulike bachelorstudiene. Men også forholdet til medstudenter og hjelp fra dem varierer for noen:

- *Medstudenter – arbeidskrav diskuteres og vi leser hverandres oppgaver*
- *Mye støtte i kollokviegruppa. Det er bra. Blir trygg på enkelte*
- *Kan spørre andre studenter*
- *Brukte ikke kollokviegruppa - det ville tatt masse tid, ville ikke belaste dem*
- *Ønsker mer forståelse fra gruppa. I gruppearbeidet jobber jeg veldig mye mer enn de andre*

For de studentene som strever mest ser det også ut til at nettverket for øvrig er svært viktig.

- *Får hjelp av mannen min, han er norsk. Ville ikke klart meg uten han*
- *Har en norsk kollega som hjelper meg*

3.7 Studentmiljøet – flere segregerte miljøer?

Når vi har bedt minoritetsstudentene beskrive studentmiljøet på høgskolen, får vi igjen nokså varierte svar. Det er kanskje også grunn til å ta noen forbehold om svarene vi har fått. En av studentene fortalte om nokså tøffe episoder i studentmiljøet etter at vi hadde skrudd av båndopptakeren og ønsket ikke at vi skulle gå nærmere inn på dette i rapporten. Hvorvidt dette er en enkelt episode eller om det kan være flere episoder med utstøting av minoriteter, kan vi ikke gi et fullt svar på her.

Det er også forskjell på studentmiljøet og dets betydning for heltids- versus deltidsstudenter og mellom de to campusene i Oslo og Rogaland. For det første er det flere studenter i Oslo enn i Rogaland. Deltidsstudentene er eldre, de er inne på ukes basis og har 50 % arbeid ved siden av å være studenter og ikke så mye tid til å delta.

De mer umiddelbare kommentarene som kommer frem i samtaleene er at studentene trives og synes de har det greit sammen med andre studenter. Samtidig får vi et inntrykk av at våre minoritetsstudenter forholder seg til relativt få av de andre studentene. De fleste nevner de organiserte studentgruppene som det de referer til som studentmiljøet. Dette gjelder i særlig grad deltidsstudentene.

- *Studentene i kollokviegruppa er veldig viktige – jeg har hatt lyst til å slutte flere ganger, men solidariteten i gruppa har hjulpet meg*
- *I gruppa vår snakker vi alltid om hvordan vi har det i privatlivet før vi jobber faglig*
- *Vi er til for hverandre.... Ingen mobbing eller ekskludering*

For heltidsstudentene i Oslo får vi et inntrykk av at miljøet er mer segregert. Og det ser heller ikke ut til at minoritetsetniske studenter er sammen eller skaper egne nettverk. Til det er det antakeligvis for få studenter og arenaer hvor de møtes på tvers av kull og utdanninger.

- *Det finnes små, små grupper.... Jeg er ikke utenfor, men passer litt i alle grupper. Har ikke så mye tid*
- *Føler ikke at jeg er blitt støtt ut*
- *Etterlyser noen samlinger – vi skulle ha juleavslutning, men da ble det bare diskusjon om det skulle være med eller uten alkohol, så det ble det ikke noe av*

- *En av studentene hjalp meg da jeg hadde det vanskelig ..... men jeg har ikke så mye tid*
- *Jeg holder meg mest sammen med de "ikke-kristne" i kullet.*
- *Et splitta miljø, folk kommer for å studere. Noen er sammen på fritida. Noen har fester*
- *Det er ikke noe skole- eller klassemiljø. Vi er veldig forskjellige. Greit at det ikke er et sånt ungdomsskolemiljø*
- *Jeg føler meg ensom. Vanskelig med språk- både måter å snakke på og hva jeg skal spørre om*
- *Er ikke sammen med andre minoritetsetniske studenter heller*

I Rogaland gir våre intervjuede studenter uttrykk for at de skulle ønske at det var et større studentmiljø på skolen. Selv om de fleste her også sier at de ikke har så mye tid til å delta, savner de uformelle samtaler og diskusjoner hvor de kan praktisere norsk og snakke om faglige spørsmål og problemer på en uformell måte. De ønsker seg rett og slett en treningsarena med medstudenter som behersker språket godt. Dette er vanskelig å oppnå, sier de. Dette kan nok ha sammenheng med små studiemiljøer og små campuser.

- *Jeg savner sosialt nettverk på skolen – de kommer bare på obligatorisk undervisning.*
- *Jeg kommer hver dag og trenger å kommunisere*

3.8 Et flerreligiøst studentmiljø i en privat diakonal og kirkelig forankret høgskole?

I presentasjonen av høgskolen står det: *Grunnlaget for vår virksomhet er et verdiforankret, faglig engasjement for et menneskevennlig samfunn. Her er det plass for tro og tanke, trygghet og tvil, sorg og glede, aktivitet og refleksjon. (www.diakonhjemmet.no/hogskole)*

Videre sier rektor i sin presentasjon av høgskolen: *Vi begrunner dette engasjementet ut fra en diakonal og kirkelig forankring, men ønsker samtidig at det skal være mulig for studenter og medarbeidere å realisere dette engasjementet ut fra ulike ståsteder.*

På denne måten signaliserer høgskolen at det er plass og ønskelig med studenter med *ulike ståsteder*.

Høgskolen har et kapell, prest og underviser i en årsenhet og mastergrad i diakoni. Fordi høgskolen er privat, har vi noe høyere studieavgift på bachelorstudiet enn de offentlige høgskolene. Det er ikke noe krav om bekjennelse for verken studenter eller ansatte, slik det har vært tidligere.

For oss var det derfor viktig å spørre minoritetsstudentene om hvordan de opplevde å gå på en privat, kirkebasert høgskole. Som vi ser innledningsvis, har studentene ulik religiøs tilknytning og kulturell bakgrunn. Det er også svært få som nevner høgskolens verdigrunnlag som motivasjon for å gå på skolen.

Det umiddelbare inntrykket er at studentene sier:

- *Vi merker ikke mye til at det er en kristen skole - hadde sett for meg mye mer i forhold til det kristne enn det er*
- *Synes at det er passe. Tenkte ikke så mye på det i forkant. Noen er redde for at det blir for mye av det man ikke tror på selv.*
- *Jeg synes det er passe*
- *Bryr meg lite om det*
- *Gudstjenester det er greit. Respekterer det som det er, men deltar ikke*
- *Jeg har aldri tenkt på det. Ikke stor forskjell fra andre skoler. Vi har en kirke og jeg var der da læreren døde*
- *Fint at vi ikke må bekjenne*
- *Jeg tenkte at vi skulle be hver dag og at jeg ikke ville bli skadet av det, men slik er det ikke*
- *Jeg er hindu. Synes det er greit, ikke noe vanskelig for meg. Opplever ikke noe av dette vanskelig for meg*
- *Vi er individuelle og veldig forskjellige vi som kommer hit. Får informasjon om andakt, men vet veldig lite om presten*
- *Mange lærere er heller ikke kristne, selv om de ikke vil snakke så mye om det*

- *Jeg har ikke tid til det kristne miljøet. Undervisningsopplegget gjør at jeg ikke deltar. Får ikke gått på andakter.. har ikke tid og strukturen stopper det.*

Ved nærmere spørsmål fra oss var det ingen som hadde vært på andakter, åpningsgudstjenester eller andre gudstjenester. Dette opplevde de ikke som relevant for dem, men heller ikke påtrengende eller sjenerende.

På direkte spørsmål fra oss var det heller ingen som reagerte på religiøse symboler eller utsmykking av skolen.

Noen påpekte imidlertid at det var mye religiøst innhold på nettsidene som de ikke opplevde reflekterte hverdagen som student.

Ingen sa at de hadde benyttet seg av tilbudet fra prest eller diakon. Men en muslimsk student sa imidlertid:

- *Hvis jeg var i en vanskelig situasjon, føler jeg at jeg kunne gå og snakke med presten her heller enn en imam. Hun er lett tilgjengelig. Jeg vil heller snakke med en prest enn en psykolog. Presten har respekt for min tro. Det er en støtte for meg her.*

En annen student sa:

- *Jeg er muslim, men jeg er først og fremst menneske. Utdanningen er knyttet til at vi er mennesker. Ikke vanskelig å være muslim og gå på en kristen skole. Ungene våre vokser opp mellom to kulturer. Kan ikke avgrense mine unger eller meg selv i forhold til det.*

Flere minoritetsstudenter sa også at de hadde lært mer om kristne miljøer og variasjon av meninger, holdninger og trossamfunn blant kristne som de ikke var klar over før. Et par sa at de syntes at det var klart skille i studentmiljøet mellom de som bekjente seg som kristne og de ikke kristne.

- *Det er to grupper i de etnisk norske studentene, ” kristne og ikke-kristne”. Det er godt med ulike grupper hos de etnisk norske, men jeg er forundret over at det er så delt. I veiledningsgruppen på 10 personer delte den seg fort i to.*

Våre intervjuede studenter med annen religiøs bakgrunn sa at de var mest sammen med de ikke-kristne. En av de muslimske studentene sa at hun fikk assosiasjoner til egen religions debatt når hun hørte noen av de kristne studentene diskutere med hverandre. Noen var like reaksjonære og strenge på en del av sine meninger akkurat som mer fundamentalistiske muslimer og deres miljøer.

Vi har også fått innblikk i historier med ganske kraftige motsetninger mellom kristne og ikke-kristne i et kull hvor studenter med annen religion følte seg ubekvemme og ”tråkket på”. Det pågikk en kategorisering av studentene om studentene. I dette tilfellet ble det grepet inn fra lærers side for å bedre på situasjonen og støtte minoritetsstudenter. En slik episode viser hvor viktig det er for enkeltstudenter å ha god kontakt med lærere eller andre støttepersoner i studiemiljøet som kan gripe inn. Både beredskap og kompetanse må være tilgjengelig i slike situasjoner.

3.9 Etterspør temaer om religiøs tro og spiritualitet i undervisningen

Som en kirkebasert, diakonal høyskole, undrer vi oss på i hvilken grad diakoni, religion og tro har plass i de omsorgsbaserte bachelorutdanningene våre og hvordan minoritetsstudentene forholder seg til disse temaene.

Forholdet mellom religion og fag har i de senere årene blitt utfordret også i vårt land. Det er særlig to forhold som gjør det. Det ene er det vi kan kalle postmoderne tendenser i kulturen som dreier seg om en økende interesse for religion, åndelige spørsmål og spiritualitet. Det andre er økt kulturelt mangfold i samfunnet og i studentmiljøene. Omsorgsarbeidere møter klienter eller pasienter med andre typer religiøse verdier, leveregler og skikker enn de selv er fortrolige med. Dette krever at vi setter oss inn i religiøse tradisjoner og at studentene lærer å forholde seg til dette i forhold til enkeltindivider, organisasjoner og systemer. Det kan også være snakk om å lære å løse problemer på tvers av ulike religiøse skillelinjer.

I et flerreligiøst studiemiljø kan studentene være en viktig ressurs for å jobbe med slike problemstillinger og utfordringer.

Uten at vi nesten selv berørte dette temaet direkte, tok studentene det fram i sine samtaler. De sa for det første at de savnet undervisning om hvordan religion, åndelighet og spiritualitet kan være en ressurs når livet er vanskelig og en møter motgang. De ønsket kompetanse i hvordan å møte slike behov hos brukere og pasienter og hvordan bruke slike ressurser på en god måte.

Enkelte nevnte at presten hadde vært og snakket om sjelesorg. Andre nevnte bestemte lærere som snakket om historien om den barmhjertige samaritan og diakoni. Det opplevde de positivt, men henviste til at slike historier kunne de selv også finne i Koranen og bruke i undervisningen.

- *Vi lærer ingen ting om hvordan å møte folk med annen religion og bakgrunn*
- *Kunne gjerne hatt mer om åndelige behov, hvordan skal vi møte det*
- *Folk har noe å tro på, det er ikke bare kristendommen. Hvordan skal vi møte mennesker som har ulik religiøs tro. Noen ganger er det tema hos folk. Det må vi lære mer om*
- *Dette har aldri vært tema på skolen*
- *Enkelte lærere drar religion mye inn i studiene. Det skaper fine debatter*
- *Som helse- og sosialarbeidere møter vi mange med ulik religion. Det er viktig i menneskers liv når de er i kriser har sorg. Vi må lære noe om det*
- *Mange bruker religionen: hvis Allah vil. Hvordan møter vi dette? Vi må vise hvilke muligheter hun selv har til å påvirke sin egen livssituasjon.*
- *Mange tar avstand fra religion eller kristendom. Jeg kunne tenke meg på mer generelt grunnlag å jobbe med det åndelige ... alle kan kjenne seg igjen i det åndelige*

I denne forbindelse er det også viktig å merke seg at det var enighet blant minoritetsstudentene om at verdigrunnlaget ved høgskolen var medvirkende i deres valg.

3.10 Likverdig tilbud betyr ikke nødvendigvis likt tilbud

På slutten av hver fokusgruppe ba vi studentene komme med forslag til tiltak som de mente ville være gode for å bedre deres studiemiljø situasjon. Vi spurte også om hvordan vi best kunne rekruttere minoritetsetniske studenter til høgskolen.

Bakgrunnen for disse spørsmålene er blant annet et ønske om å lage likverdige tilbud for alle studenter og at det bør være en del av vår diakonale profil. Når minoriteter og flerkulturell kunnskap er et satsingsområde ved høgskolen både i forskningsstrategien og for det pedagogiske utviklingsarbeidet (blant annet gjennom utlysning av ekstramidler til utviklingsarbeid på dette området), vil studentenes egne erfaringer og forslag til tiltak være av verdi.

Forslag til tiltak kan knyttes både til studiemiljøet og mer konkret til læring og veiledning.

- *Følge opp de som strever med norsk skriftlig språk, de som ikke har full grunnutdanning fra Norge. Gi ekstra skrivekurs. Gi god tilbakemelding både skriftlig og muntlig*
- *Ekstra mulighet for å formulere seg både skriftlig og muntlig med tilbakemelding. Starte første året, passe på at vi ikke blir hengende etter fra starten*
- *Kollokviegruppe ledet av en 3-års student for første års studenter. Jobbe med grunnleggende begreper*
- *Muligheter til å lese og skrive på engelsk*
- *Mer hjelp til skriftlige arbeider*
- *Flere minoritetsetniske veiledere i praksis*
- *Mer undervisning om minoritetsetniske temaer*
- *En mer variert praksis der vi treffer minoritetsetniske brukere og pasienter*
- *Flere lærere med minoritetsbakgrunn*
- *Mulighet for å utøve egen tro – bønnerom*
- *Ønsker en kveld hvor barn og familie kan komme på høghskolen*
- *Internasjonal dag for alle studenter med fokus på landene vi kommer fra*
- *Studentforening for minoriteter*

3.11 Hvordan få flere minoritetsetniske studenter til høghskolen

Vi ba også studentene komme med forslag på hvordan vi kan rekruttere flere studenter med minoritetsetnisk bakgrunn til høghskolen vår.

- *Mer kunnskap til rådgivere på videregående skoler*
- *Informasjon til minoritetsetniske studentforeninger*
- *Se gjennom alt informasjonsmateriell, passe på at alle forstår at alle med ulik religion og religiøs bakgrunn kan søke her*

- *Åpen dag*
- *Mer informasjon i samfunnet om sosionom, vernepleie og ergoterapi*
- *Bruke tidligere studenter mer aktivt*
- *La tidligere minoritetsetniske studenter reklamere for utdanning og skole*
- *Kan dere bruke oss på noen måte?*

Akkurat som på så mange andre områder ser vi at den viktigste ressursen i rekruttering er å bruke studentene selv. Et umiddelbart forslag var å lage en arbeidsgruppe som kunne jobbe med dette og komme med forslag og tiltak.

4 Hovedfunn fra intervjuene

De minoritetsetniske studentene vi har intervjuet står frem som en godt motivert studentgruppe som har gjort et bevisst utdanningsvalg. Det er særlig anbefalinger fra tidligere studenter samt at skolen er liten og har et godt rykte om et godt fagmiljø som er avgjørende for valg av utdanningsinstitusjon. Tilbud om deltidsutdanning og nærhet til hjem og familie er også avgjørende for noen. Det ser også ut til at det er bred enighet om at de verdier skolen står for er viktige for studentenes valg, uten at de presiserte dette nærmere.

Erfaringer fra fokusgruppene viser at minoritetsstudentene i liten grad oppmuntres til å trekke inn sine erfaringer eller erfaringer fra egen kulturell bakgrunn som erfaringsmateriale i undervisningen eller skriftlige arbeider. Lærerne etterspør slike erfaringer lite, og studentene er i liten grad bevisste på hvilken ressurs dette kan være både for dem og for hele læringsmiljøet. Vi fikk ingen forståelse av at minoritetsetniske studenter blir sett på som en spesiell ressurs til å utforske og lære om kulturell og religiøs variasjon i den norske befolkningen generelt og i forhold til relevante brukergrupper spesielt. Heller tvert i mot, kan det se ut til at deres erfaringsgrunnlag som minoriteter ikke betraktes som relevante erfaringer.

Medstudentene var i noe større grad mer åpne for minoritetsetniske erfaringer og våre studenter var i all hovedsak glade for å bli spurt spørsmål tilknyttet egen kultur og opprinnelsesland.

Det flerkulturelle norske samfunnet syntes fra våre studenters side å være lite fremme i undervisning og læringsmiljøet ved utdanningene og var lite synlig i studiemiljøet. En reservasjon her er at vi kan ha snakket med studenter som ikke har deler av denne type undervisning eller pensum enda. Et sentralt spørsmål er likevel om det flerkulturelle og flerreligiøse samfunnet som studentene profesjonaliseres til å møte i tilstrekkelig grad er fokusert i vårt utdannings- og studiemiljø? Det er også spørsmål om våre minoritetsetniske studenter i for høy grad tilpasser seg dette? De er relativt få og en svært variert gruppe med lite felles og liten tilknytning på tvers av årskull og utdanninger.

Når det gjelder mestring av teoriundervisning og skriftlige arbeider, er det stor variasjon blant studentene. De som har fulgt norsk utdanningssystem oppgir at de ikke strever noe ekstra, verken med forståelse eller skriftlige arbeider. De som derimot har bodd kortere tid i Norge, og har fulgt norsk utdanningssystem bare i begrenset grad, strever langt mer. Dette gjelder

naturlig nok et par kvotestudenter som er en del av den intervjuede gruppen. Men det gjelder også andre. Alle de som melder dette som et problem sier at de ønsker ekstra hjelp. De ønsker hjelp fra skolen, fra lærere og i et system som ikke gjør det belastende å spørre og å be om hjelp.

Nesten alle sier at de bruker veldig mye tid på skriftlige arbeider og at de opplever det som krevende. Et par studenter forteller om ekstra oppfølging fra enkeltlærere som har vært til stor nytte. De har fått grundig tilbakemeldinger flere ganger på skriftlige oppgaver. Dette er tilbud som går utover den enkelte lærers plikt. En forteller også at hun har snakket gjennom oppgaven med lærer før hun skrev for å sikre seg at forsto alt. Disse uttrykker stor takknemlighet til lærer.

Alle som strever sier at de skulle ønske at skolen kunne stille opp med mer hjelp. Det er viktig for dem å forstå hva de får til og hva de ikke får til.

Utstrakt bruk av gruppearbeid medfører en ekstra belastning for de minoritetsetniske med dårligere språkkunnskaper. Det er tøft å være en belastning og ikke en ressurs i en gruppe, spesielt kanskje når det ikke handler om å forstå, men mer om å uttrykke seg på en korrekt norsk måte.

Studenter som strever med språk får ulikt tilbud og de er avhengig av enkeltlæreres velvilje og interesse. De ønsker mer hjelp og et likverdig tilbud. Selv om flere får hjelp fra medstudenter eller fra andre i nettverk og familie, opplever de dette belastende. På spørsmål om regelverk og digitale læringsplattformer synes studentene at de får mye informasjon, men at det selvfølgelig tar tid å lære seg dette.

De minoritetsetniske studentene ser ikke ut til å etablere nettverk med hverandre. Det er kanskje ikke så rart, fordi de er relativt få og likevel en variert og spredt gruppe. De fleste sier at de forholder seg til smågrupper organisert av høgskolens i tilknytning til ulike oppgaver. Mange har familie og mange arbeidsoppgaver utenom skolen og har derfor ikke så mye tid og er fornøyd med slik det er. Noen savner sosialt miljø og et bredere læringsmiljø for både språk og fag

Høgskolens kristne forankrede identitet kommer ”passe frem” og den virker ikke ekskluderende på studenter med annen kulturell eller trosbakgrunn. Det kan se ut til at studentene er lite opptatt av høgskolens kirkelige fundament og at de ikke benytter seg av de

kirkelige aktivitetene høgskolen tilbyr. De deltar heller ikke i de større arrangementene som åpningsgudstjenester og lignende som er ment å sette ramme og innhold for tilhørighet i studentmiljøet. Det er imidlertid interessant å merke seg at noen av disse studentene kan tenke seg å bruke tilbudet om samtale som prest eller diakon tilbyr.

Det er rimelig å anta at studenter med annen religiøs bakgrunn er vant til å innordne seg i det norske samfunnet og at høgskolen i liten grad skiller seg fra andre organisasjoner og systemer de har vært en del av.

Kategorisering av studenter i forhold til tro og religion kan være et problem som oppleves av noen. Det blir viktig å forebygge at dette ikke skjer og ikke minst ha beredskap til å gripe inn når det skjer. I profesjonsutdanninger er det særlig viktig å bruke studiemiljøet og fagene som en arena for holdningsbearbeiding og utvikling av skjønn og profesjonell kompetanse

Studentene viser et uttalt ønske om å jobbe med tro, spiritualitet eller åndelighet og fag. Dette gjelder både for deres egen interesse og vekst og i forhold til profesjonsutøvelsen. Vi har lite uttømmende kommentarer og ønsker, men vi ser at de er opptatt av tro og spiritualitet som en ressurs, særlig i forhold til mennesker i vansker eller kriser. De nevner også tro som en begrensning, fare eller et mulig stengsel.

Studentene peker på at vi på dette området må videreutvikle vår kompetanse både teoretisk og praktisk. En særlig utfordring er å utvide vår diakonale forståelse og kompetanse i et flerkulturelt samfunn der ulike tros- og trosbaserte institusjoner kan spille en viktig rolle for mennesker i nød eller i forhold til ulike livsutfordringer.

4.1 Utstøting eller ignoranse?

Noen studenter fortalte oss om enkeltepisodes etter lydopptaket var slått av, og som vi lovet å behandle med den største forsiktighet for å sikre anonymitet. Dette er erfaringer som for studentene var vanskelig å formidle. Det kan ha sammenheng med ønsket om å beskytte seg og sin egen studiesituasjon. Episodene har det til felles at det handler om møter mellom student og lærer eller veileder eller studentene imellom og at studentene har opplevd det ubehagelig, fornedrende eller kanskje også krenkende.

- *Å bli kalt for **utlending** er sårende og da blir jeg forbanna på læreren. Men jeg gjorde ikke noe med det.*

- Dette kan oppleves nokså krenkende når en er norsk statsborger og har tilbrakt det meste av sitt liv i Norge.
- *Veilederen sa at jeg hadde et **barnslig** språk og en **barnslig væremåte**.*

Studenten ga oss konkrete eksempler for å illustrere situasjonene. For denne studenten var norsk et av mange språk hun lærte seg og hun visste godt at uttalen ikke var perfekt og at hun snakket veldig artikulert for at alle skulle forstå henne. I tillegg hadde studenten god karakterer på skriftlig oppgaver og eksamener. Men det var tydelig at uttale av en del ord fremdeles var et område hun strevet med. Eksempelene fra praksis som for oss viste tydelige ulik kulturell væremåte, ble av andre i hennes faglige omgivelser oppfattet som barnslig.

Og som en av studentene sa om hvordan hun opplevde det:

- *Det handler ikke om å lære faguttrykkene - men om å bli norsk*

Og vi vil legge til at det ofte handler om å bli norsk på majoritetenes premisser, og på majoritetenes vis, der debatten og dilemmaene om de ulike måtene å være norsk på ikke eksisterer.

4.2 Ubevist usynliggjøring eller bevisst likhetstenkning?

Hovedinntrykket vi sitter igjen med etter å ha intervjuet denne nokså uensartede gruppen er en opplevelse av at kulturell og religiøs egenart og forskjellighet er usynlig eller gjøres usynlig i våre studiemiljøer. Vi tror ikke dette er bevisst handling eller neglisjering, men heller mangel på bevissthet om og interesse for det nye norske flerkulturelle og flerreligiøse samfunnet og en uklar ide om hva et flerkulturelt studiemiljø innebærer. Det er noe langt mer enn enkeltstudenter og deres individuelle utfordringer. De er få, svært forskjellige og lite synlige.

Ønsker vi å utforme et studiemiljø der våre profesjonsutdanninger utvikles i samarbeid med studenter og i takt med det samfunnet vi lever i? Da må denne utfordringen tas mer alvorlig og ikke individualiseres som en utfordring for enkelte studenter. Ønsker vi flere minoritetsetniske studenter på vår skole, må vi utforske muligheter til å gi de studentene som strever faglig et mer likverdig tilbud. Vi må gi dem mulighet til å utforske kulturelle og religiøse likheter og forskjeller og hvilke implikasjoner dette har på profesjonsutøvelsen. Og ikke minst må de flerkulturelle perspektivene trekkes in i undervisning, fagforståelse og

ferdighetsutøvelse. Studentene må få mulighet til å møte et flerkulturelt miljø i praksis. Og ikke minst er dette viktig for majoritetsstudentene og deres behov for kunnskap om og samhandling med minoritetsetniske medstudenter.

Det er også en utfordring at både lærerstab og administrasjon, lokaler og undervisningen skal avspeile det samfunnet vi lever i og skal utdanne våre studenter til.

5 Statlige anbefalinger og andres erfaringer

Arbeid for å styrke etniske minoriteters deltakelse i høyere utdanning har vært på agendaen i mange statlige utredninger. Allerede i NOU 2000:14 fokuserte Mjøsutvalget på at innvandrernes ressurser skulle utnyttes bedre. De hadde blant annet følgende forslag:

- *Informasjon og veiledningstjeneste i videregående opplæring og høyere utdanning overfor minoritetsgrupper bør styrkes*
- *Det bør vurderes å sette i verk målrettede tiltak for å rekruttere studenter med landbakgrunn som er mest underrepresentert i høyere utdanning*
- *Egne opptaksordninger for innvandrere på fagutdanninger med bred kontaktflate mot denne delen av befolkningen bør videreføres og utvikles*
- *Det bør settes i verk frivillige språkopplæringstilbud ved utdanningsinstitusjoner der det er behov. Det kan for eksempel være studieforberedende kurs med vekt på undervisning og veiledning i norsk som fagspråk*
- *Den enkelte institusjon i høyere utdanning bør etablere egne handlingsprogrammer som kan møte den utfordringen som studenter med annen kulturbakgrunn representerer*

I st.meld. nr 27 (2000-2001) *Gjør din plikt – krev din rett*, står det at: regjeringen vil jobbe for å øke rekrutteringen fra minoritetsgrupper til høyere utdanning generelt og særlig til yrker der dette vurderes som spesielt viktig.

I Stjernøutvalget er et kapittel viet etniske minoriteters deltakelse i høyere utdanning hvor de både omhandler etnisk balanse i forhold til rekruttering, gjennomføringen og overgangen til arbeidsmarkedet. De sier:

Universitetene og høyskolene har ansvar for å bidra til at sammensetningen av studentmassen avspeiler at samfunnet er blitt mer flerkulturelt. De bør ha kontakt med representanter og organisasjoner for etniske minoriteter, studenter, deres foreldre og religiøse og sekulære ledere og utvikle strategier og tiltak for å få til en bredere rekruttering (NOU2008:3 kap. 18).

De sier også at frafall fra studiene er en stor utfordring både for institusjonen og samfunnet. Det er viktig at minoritetsungdom greier å gjennomføre studiene og dermed bli rollemodeller for andre med samme bakgrunn og mulig engasjeres av institusjonen til motiveringsarbeid.

Utvalget viser også til at universiteter og høyskoler i andre land og i Norge har engasjert seg for at studieplaner, pensum og studieopplegg i større grad skal bidra til at deres institusjon skal bli mer inkluderende for ulike minoriteter.

Noen av de viktigste tiltakene de forslår er:

- *Departementet pålegger universitetene og høgskolene å utforme en plan for etnisk likestilling og integrering. Planen må beskrive hvilket kunnskapsgrunnlag institusjonen har når det gjelder rekruttering og gjennomføring av studiene og overgang til arbeidsmarkedet for etniske minoriteter, tiltak for forbedringer og evaluering av allerede eksisterende tiltak og bruk av minoritetsetniske studenter som rollemodeller og ambassadører. Planen må videre beskrive institusjonens strategier og tiltak for at de selv skal rekruttere ansatte med minoritetsetnisk bakgrunn. Det må være knyttet et eget budsjett til planen*
- *Universiteter og høgskoler innfører kvoteringsordninger i opptaket til studier som leder til yrker der etnisk pluralisme er viktig og der det er vanskelig for etniske minoriteter å komme inn*
- *Universitetene og høgskolene foretar en gjennomgang av innholdet i læreplaner og materiell- særlig i samfunnsvitenskapelig og humanistiske emner – for å vurdere om studieplaner og litteratur avspeiler en etno- eller eurosentrisk dominans og om temaer knyttet til andre kulturer er tilstrekkelig dekket*
- *Kunnskapsgrunnlaget for inkludering av etniske minoriteter i høyere utdanning styrkes. De høyere utdanningsinstitusjonene bør belyse flerkulturelle aspekter gjennom sitt eget FoU- arbeid*

Særlig Universitetet i Oslo, Høgskolen i Oslo og Politihøgskolen har i flere år arbeidet med rekruttering og oppfølging av minoritetsstudenter. Dette har vært gjort gjennom et systematisk motiveringsarbeid i minoritetsmiljøer, oppfølging gjennom studiene, egne studier med fokus på flerkulturelle forhold i Norge, kvoteordninger for minoritetsstudenter og oppfølgingstiltak for å få minoritetsstudenter ut i arbeidslivet. (Stjernøutvalget 2008)

Førskolelærerutdanningen utmerker seg når det gjelder å inkludere og støtte studenter med minoritetsbakgrunn og har i flere år arbeidet for å gi studenter flerkulturell yrkeskompetanse. Ved Dronning Mauds Minne, som det kan være naturlig for oss å sammenlikne oss med, førte lav studiegjennomføring blant førskolelærerstudentene med flerkulturell bakgrunn til at høgskolen startet et veiledningsrettet deltidsstudium med ekstra oppfølging av disse studentene fra 2002. Dette har bidratt til en firedobling av førskolelærerstudenter med flerkulturell bakgrunn på tre år. Den viktigste tilretteleggingen har vært å tilby studier på deltid. I tillegg har studentene fått tilbud om spesielt tilrettelagt eksamensform i alle fag. De har også fått tilbud om veiledning og ekstra oppfølging direkte etter ordinær undervisning.

Sosionomutdanningen på Universitetet i Trondheim har laget et eget studieprogram for minoriteter og internasjonale studenter der egen etnisk bakgrunn og kompetanse er en viktig og legitim del av profesjonsutdanningen. Her gis også ekstra tid og ressurser til oppfølging av enkeltstudenter med språklige utfordringer. Mye av undervisningen gis også på engelsk.

6 Forslag til tiltak

Med utgangspunkt i høgskolens målsettinger i strategiplanen, offentlige utredninger og planer og ikke minst minoritetsstudentenes egne erfaringer og forslag, ønsker vi å komme med følgende prioriterte forslag:

1. Utvikle et handlingsprogram for Diakonhjemmet høgskole for å møte utfordringer som studenter med annen kultur /religiøs bakgrunn gir med fokus på å bedre rekruttering, bedre gjennomføringen og lette overgangen fra utdanning til arbeidsmarked.
2. Etablere praksis for registrering av minoritetsetniske studenter på lik linje med det som gjøres ved en del høgskoler og universiteter i dag. Dette skal være et utgangspunkt for å kunne følge med behov, iverksette og evaluere tiltak
3. Styrke rekruttering av minoritetsetniske studenter i samarbeid med studentene, minoritetsorganisasjoner og ulike trosbaserte organisasjoner
4. Iverksette frivillige språkopplæringstilbud med bruk av norsk som fagspråk i både skriftlig og muntlig form allerede fra høsten første studieår på bachelor programmene.
5. Utvikle modeller der tredje års studenter kan veilede første års minoritetsetniske studenter for å styrke grunnleggende ferdigheter i norsk fagspråk og fagforståelse både i muntlige og skriftlige oppgaver. Dette vil også gi tredje års studenter veiledningserfaring og erfaring med å bearbeide sitt eget fag og fagspråk (snakke og skrive faget).
6. Sikre fri religionsutøvelse for alle på høgskolen og sikre et anti-diskriminerende lærer- og studentmiljø
7. Styrke og videreutvikle fagområdet religiøst mangfold, tro og spiritualitet i forhold til profesjonell praksis.
8. Vurdere studieplaner, styrke pensum og emner om et flerkulturelt samfunn og hvilke implikasjoner dette har på profesjonell praksis
9. Styrke lærerstabens kompetanse om det flerkulturelle Norge og vurdere implikasjoner for undervisning, praksis, studieplaner og pensum.

10. Fortsatt prioritere og styrke FoU arbeid knyttet til kulturelt og religiøst mangfold i profesjonell praksis

Litteratur

Diakonhjemmet høgskole strategiplan 2009 -2012

Diakonhjemmet hjemmesider www.diakonhjemmet.no

Fekjær, Silje Noack. *Nye forskjeller – nye forklaringer? Etniske ulikheter i utdanningsvalg*. Avhandling for ph.d.-graden, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo, 2007.

Kreuger, R (1988) *Focus Groups A practical guide for Applied research*. Sage Publications

NOU 2000:14 Frihet med ansvar. Om høgre utdanning og forskning i Norge

NOU 2008:3 Sett under ett. Ny struktur i høyere utdanning

Statistisk sentralbyrå: www.ssb.no/innvandring/ og www.ssb.no/befolkning/

St.meld nr 27(2000-2001 Gjør din plikt - Krev din rett . Kvalitetsreform av høyere utdanning

Støren, Liv Anne: «Ungdom med innvandrerbakgrunn i norsk utdanning – ser vi en fremtidig suksesshistorie?» *Utdanning 2005 – deltakelse og kompetanse*. Statistiske analyser nr. 74. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2005.

Vedlegg 1

Intervjuguide til fokusgrupper om flerkulturelt studiemiljø på Diakonhjemmet høgskole

1. Rekruttering og motivasjon

Fortell oss hvorfor dere ønsker å bli .....

Fortell oss hvorfor dere går på Diakonhjemmet høgskole?

2. Bruk av egne erfaringer og ressurser i utdanningen

Vi har invitert dere til å delta i denne gruppen fordi vi tror dere har en del andre erfaringer enn majoriteten av studentene. Når du tenker gjennom studietiden så langt og undervisningen, synes du at du får brukt disse erfaringene på noen måte?

Utdyp gjerne med konkrete eksempler

3. Skriftlig arbeid

Vi legger mye vekt på skriftlig arbeid i utdanningen. Når du tenker tilbake på de skriftlige arbeidsoppgavene du har hatt så langt, hvordan har de oppgavene vært for dere? Er det noe dere strever med? Hvordan kan skolen legge forholdene bedre til rette for deg?

4. Teori undervisningen

Når dere tenker tilbake på den undervisningen dere har fått i. Hvordan synes dere jevnt over forelesningene er? Er det noe som er vanskelig å forstå? Hva er det dere da strever med?

5. Praksis

I utdanningen legger vi også mye vekt på å lære gjennom praksis. Hvordan synes dere introduksjonspraksis har vært?

6 Plikter og rettigheter (regler)

Som studenter må dere forholde dere til mange frister og regler når det gjelder fremmøte plikt, innlevering av arbeidskrav, skriftlige eksamener osv. Hvilke erfaringer har dere med å overholde alle disse rutinene. Forslag til hva skole kan gjøre for å legge forholdene bedre til rette for deg?

- Innlevering av studiekravkrav og eksamen
- Undervisningstid- nærværspunkt
- Organisering av egen studietid

7. Vegledning og støtte (lærer, studiekonsulent, medstudenter)

Når dere tenker på studietiden så langt, fortell hvordan dere synes veiledning og støtte fra lærerne har vært for å løse ulike oppgaver?

8. Diakonhjemmets verdi (tros)grunnlag

Fortell hvordan det oppleves å gå på en skole med et kristent verdigrunnlag

9. Miljøet i kullet og på høgskolen

Fortell hvordan dere trives blant studenter og lærere? Er det noe spesielt dere vil fremheve på godt eller vondt?

10. Forslag til tiltak

Hvis dere fikk bestemme hvilke tiltak ville dere foreslå for å bedre de forholdene som vi har diskutert her og som noen av dere har påpekt som vanskelige? Vær så konkrete som mulig

11. Andre forhold dere vil nevne som vi ikke har tatt opp

12. Bakgrunnsforhold

Vedlegg 2

Et flerkulturelt studiemiljø på høgskolen?

Kjære

Høgskolen trenger din hjelp og dine erfaringer. Derfor henvender vi oss til dere, en utvalgt gruppe, som kan være med å gi mer systematisk kunnskap om hvordan det er å være student på vår skole. Vi er i denne omgang interessert i å snakke med studenter som på ulikt vis har en bakgrunn og/eller kunnskap fra et land og kulturer utenfor Europa.

Vi inviterer dere til en gruppesamtale (fokusgruppeintervju) hvor vi ønsker å samtale om utdanningsvalg, vurdering av undervisningen både teori og praksis, høgskolens verdigrunnlag, veiledning og støtte, rutiner og regler og ikke minst hvordan vi kan forbedre oss. Vi håper at det ved hvert gruppeintervju vil komme 3-5 studenter. Høgskolen ønsker å legge til rette for et mer flerkulturelt miljø hvor alle føler seg ivaretatt og får de utfordringer og den hjelpen de trenger.

Det er frivillig å være med. Samtidig håper vi at du vil ta deg tid til å dele dine erfaringer, tanker og ideer med oss. Høgskolens ledelse står bak dette arbeidet og sosionomstudenter, sykepleiestudenter, vernepleiestudenter og ergoterapistudenter deltar slik at vi får et så bredt erfaringsgrunnlag som mulig.

Din gruppe møtes .....Vi sørger for litt å spise.

Har du noen spørsmål hører vi gjerne fra deg. (doehlie@diakonhjemmet.no). Vær så snill å gi beskjed om tidspunktet passer for deg

Med vennlig hilsen

Elsa Døhlie

og

Erik Skjeggestad

Avd. for sosialt arbeid

doehlie@diakonhjemmet.no

Tlf 22451817

Minoritetsstudenter er en uensartet gruppe og like forskjellige som majoritetsstudentene. Gjennom intervjuer med minoritetsetniske studenter fra bachelorutdanningene får vi noen svar på hvordan de opplever studiemiljøet ved vår høgskole. Rapporten tar for seg både studentenes motivasjon, høgskolens læringsmiljø som gruppearbeid, forelesninger, skriftlige arbeider, praksis, veiledning og støtte og hvordan skolens verdier oppleves og forvaltes. Rapporten viser at den majoritetsetniske delen av høgskolen, både studenter og ansatte, i liten grad gjør bruk av ressursene i det kulturelle og religiøse mangfoldet som de minoritetsetniske studentene representerer. Rapporten gir også forslag til bedring av studiemiljøet for minoritetsetniske studenter

Diakonhjemmet Høgskole har røtter tilbake til 1890, og er en virksomhet under stiftelsen Det Norske Diakonhjem. Høgskolen har 2200 studenter og 160 ansatte, fordelt på studiestedene Oslo og Rogaland.

Diakonhjemmet Høgskole skal utruste til tjeneste i samfunn og kirke, nasjonalt og internasjonalt gjennom utdanning og forskning. Høgskolens faglige fokus er diakoni, helse- og sosialfag.

Formidlingen er en viktig del av samfunnsoppdraget til Diakonhjemmet Høgskole. Denne rapportserien skal bidra til dette ved å skape dialog med praksisfelt og samfunn. I tillegg skal formidlingen bidra til at FoU-resultater blir omsatt i praksis.